

Gummiproduktion i Norra Laos

– vardagslivets förändring

Gummiproduktionen har medfört en av de största transformationsprocesserna i Laos och Sydostasien, där skiftet från självförsörjning till marknadsanpassning är särskilt tydlig (Hicks *et al.* 2009; Shi 2008) och har förändrat många människors liv, speciellt på landsbygden. Gummiproduktionen i Laos anses vara en lösning på minskad fattigdom i landet och i det studieområde där den här avhandlingen ägt rum – Luang Namtha. Byn HatNyao är lokaliserad i Nordvästra Laos, se figur 1 och 2, nära den kinesiska gränsen och var en av de första byarna i Laos som började med gummiodling 1994. Deras framgång är vida spridd i Laos och i hela regionen. Den här avhandlingen bidrar med på vad sätt gummiproduktionen är integrerad med andra sfärer i vardagslivet och särskilt relationen mellan män och kvinnor. Denna förståelse är central för utvecklingen av gummiodling i gränsområdet Luang Namtha och i Laos, eftersom rumsliga uppdelningar i vardagen är avhängt på vad sätt män och kvinnor organiserar sin vardag. Vardagslivet i HatNyao har som på många andra platser många dimensioner där olika sfärer i vardagen är sammankopplade, såsom ris- och gummiodling, barnomsorg, insamling av skogsprodukter samt hushållsarbete. Dessa rumsliga separeringar i vardagen är till viss del uppdelade mellan män och kvinnor, men på samma gång paradoxala. Det faktum att majoriteten av alla kvinnor kan föda barn, medan män inte

har den möjligheten påverkar i sin tur arbetsdelningen mellan män och kvinnor på de flesta platser, såväl som i Laos och i byn HatNyao. Detta är grunden för uppdelningen mellan män och kvinnor samt för separationen mellan kön och genus, reproduktion och produktion, det offentliga och det privata, uppdelningar som diskuteras i denna avhandling. Genusrelationen kan dock inte stå på egen hand, utan är sammankopplad med kontexten på en särskild plats, såsom med gummiodlingen i byn HatNyao i norra Laos. Förhållanden inom hushållen och sammankopplingen med ålder, etnicitet och socio-ekonomisk bakgrund skapar också mäns och kvinnors lokala genuspraktiker. Vidare är det av vikt att förstå hur genusrelationer är skapade och återskapade av individens agerande, särskilt när vardagslivet genomgår en förändringsprocess. Män och kvinnor i byn HatNyao har sedan gummiproduktionen introducerades upplevt en övergång i vardagslivets genusrelationer och är därför en plats där vardagen har förändrats. Syftet med avhandlingen har därför varit att förstå och förklara vardagslivets genusrelationer i byn HatNyao i norra Laos i samband till gummiproduktionen.

Etnografiska metoder och förhållningssätt

Avhandlingen bygger på ett etnografiskt förhållningssätt, vilket delvis innebär

Figur 1. Provinsen Luang Namthas lokalisering i Nordvästra Laos.
(Källa: GIS - enheten, NAFRI).

en öppenhet i forskningsprocessen, vilket skapat större kreativitet till alternativa analyser och tolkningar, i likhet med Alvesson och Sköldberg, Haraway, Lykke och Barads ställningstaganden (2008; 1991; 2009; 1996). Detta förhållningssätt i forskningsprocessen har underlättat mitt

fältarbete och vidgat min förståelse för förändringar samt att ta saker som de kommer och uppstår. De specifika etnografiska metoderna har bestått av informella hushållsintervjuer, samtal med informanter på gummiantagen, deltagande observationer, gruppintervjuer samt auto-fotografier,

Figur 2. Lokalisering av byn HatNyao i Luang Namtha. (Källa: GIS – enheten, NAFRI).

där informanterna själva fått knäppa kort av sina vardagsliv, vilka vi sedan diskuterat tillsammans. Fyra olika fältarbeten genomfördes i HatNyao från 2008 till 2012, där totalt 14 hushåll ingick i studien, inräknat två till tre familjer per hushåll. Dessa hushåll varierade med socioekonomisk bakgrund och etnisk klan tillhörighet.¹ Informanterna har också varit jämnt fördelade avseende ålder och kön. Postkoloniala teorier har varit centrala som ett sätt att handskas med olika maktförhållanden, särskilt i mötet med invånarna i HatNyao och hur jag som vit, välutbildad kvinna från Västvärlden har interagerat med människor från en fattigare bakgrund med lägre utbildning. Dessa relationer var dock inte

de enda jag konfronterades med, eftersom de är sammankopplade med socioekonomisk bakgrund, genus och ålder.

Vardagslivets paradoxala rum

Då vardagslivet har varit utgångspunkten för avhandlingen har jag försökt att fånga olika sfärer och aktiviteter av vardagslivet i byn HatNyao. Avhandlingen har därmed gett en insikt av vardagslivets förändringsprocess, vilket medfört nya förståelser bortom genus och vikten av att förstå gummiproduktionen i sig och kopplingen till hela vardagslivet. När det gäller HatNyao har detta varit risodling, insamling av NT-FPs (Non-Timber-Forest Products), bo-

skapsskötsel, barnomsorg och hushållsarbete. Gummiproduktionen är på detta sätt inkorporerad i nuvarande och tidigare dominerande sfärer av vardagslivet. Detta har också förts fram av Manivong (2007) och av Alton *et al.* (2005) och är av särskild betydelse när HatNyao och andra gummiproducerande byar i Luang Namtha står inför en kommande brist på arbetskraft. En förståelse av det arbete som utförs i *hela* vardagslivet är därför centralt för att kunna förutse distributionen av arbete.

Vad som ofta missas i förståelsen av vardagslivet är särskilt integreringen av den traditionella sfären reproduktion, såsom hushållsarbete och barnomsorg, arbete som ofta utförs av kvinnors och som osynliggörs. Jag menar att denna sfär av vardagslivet inte skall stå på egen hand, utan sammanföras med andra delar av vardagslivet och vara likställt med arbete på samma sätt som gummiproduktion eller risodling, av relevans för den studerade kontexten. Dessa ståndpunkter är inte något nytt, men fortfarande centrala kungöranden eftersom detta arbete i många avseenden ännu är bortglömt. Den traditionella uppdelningen mellan produktion och reproduktion är utgångspunkten för en analys i vardagslivet, där gränsen mellan produktion/reproduktion måste överbryggas (Mitchell, Marston, and Katz 2003; Tyrkkö 1999). Kvinnorna i byn HatNyao är mycket delaktiga i gummiproduktionen, vilket också har noterats i flera andra kontexter (Campbell and Xapuri 1996; Thennakoon 2002; Ali and Davies 2003; Thanthathep *et al.* 2008; Strasser 2009; Douangsavanh *et al.* 2009). Att både män och kvinnor deltar i gummiproduktionen i byn är också en förklaring till varför HatNyao varit så

framgångsrik i övergången till en ny försörjning. Trots detta är arbetet inom gummiproduktionen ofta betraktat som männens domän, vilket också var tydligt i HatNyao. Arbetet inom gummiproduktionen var också rankad högre än annat arbete i vardagslivet och betraktat som 'riktigt' arbete. Representationer av mäns och kvinnors arbete var här centralt, då kvinnor var exkluderade och inte räknades som arbetskraft i gummiindustrin, när de i verkligheten var högst aktiva i detta arbete.

Andra dimensioner är också centrala för genusrelationen i vardagslivet, särskilt etnicitet, socioekonomisk bakgrund och ålder. Den etniska gruppen Hmong sätts att organisera sig påverkar mäns och kvinnors status, där särskilt äldre män har en högre status. Som ett resultat är det viktigt att ha den lokala platsen i åtanke, något som också har framhävts av andra (se NAFReC 2009). Vad jag menar är att vardagslivets genusrelationer i HatNyao inte direkt kan appliceras till vilken plats som helst i Laos där gummiproduktion har initierats. Genuspraktiker varierar inte bara med etnisk tillhörighet, enskilda hushåll och status genom livscykeln, men också på vad sätt gummiindustrin i särskilda kontexter är organiserad. Det är t ex svårt att jämföra småbrukare i HatNyao med storskalig företagsbaserad gummiproduktion.

Begreppet paradoxala rum (Rose 1993) är i och med detta viktigt i byn HatNyao där varken män eller kvinnor kan reduceras till ett specifikt rum, men till flera olika samtida rum. Paradoxala genusrum är i HatNyao signifikant i relation till andra dimensioner och aktiviteter i vardagslivet. Variationerna kopplat till etnicitet och ålder och förändringarna i vardagslivet kon-

struerar också paradoxala rum. Mahanti (2001:30) lyfter fram att paradoxala rum är inte bara svart eller vitt, utan 'both and neither' samt i en variation av rum samtidigt. Vidare, paradoxala rum framträder när "several social categories and spaces overlap at once". Genus och vardagsliv i HatNyao är därför under konstant förändring och varierar med situation och enskilt hushåll, där gummiproduktionen konstituerar denna förändring.

Genusrelationer i förändring

Genus och vardagsliv i HatNyao är påverkat av på vad sätt arbetet är organiserat inom gummiindustrin, vilket konstituerar fyra olika genuskontrakt²: tappningskontraktet, med uppdelade genuspraktiker, tappningskontraktet³ med gemensamma genuspraktiker, det externa arbetskontraktet samt icke-tappningskontraktet. Från 2008 till början av 2012 hade det skett en ökning av hushåll med tappningskontrakt och gemensamma genuspraktiker, hushåll som tidigare hade ett icke-tappningskontrakt eller ett tappningskontrakt med uppdelade genuspraktiker. Förklaringen till detta är att flera hushåll hade börjat tappa 2012 och därför hade övergått till tappningskontrakt. Det faktum att ett ökat antal hushåll hade gemensamma genuspraktiker inom gummiproduktionen 2012 var också kopplat till det ökade behovet av arbetskraft och att fler gummiplantage hade nått tappningsstatus. För att hantera allt arbete var det därför nödvändigt att män och kvinnor tillsammans hjälptes åt med arbetet på gummiplantagen. Detta var också en trend för det betalda arbetet, där män och kvinnor som inhyrd arbetskraft arbetade på

plantagen tillsammans. Dessa förändringar av genuskontrakten var dock bara giltiga inom gummiproduktionen och inom arbetet med tappningen av gummiträd. Då arbetet stadigt ökar för hushållen och kvinnor generellt sett har ytterligare sysslor i vardagen, jämfört med män, kommer de i ett framtida perspektiv ha en krävande börda i vardagen. Detta kan resultera i dubbel- och trippelarbete för kvinnor och en stressig situation, vilket också har visats av Strasser och Khouangvichit (2009; 2010). Den ökade inhyrda arbetskraften kan dock ha en inverkan på denna förändring, vilket om möjligt kan underlätta kvinnors arbetsbörda. De andra sfärerna i vardagslivet (risodling, insamling av NTFPs, barnomsorg, marknadsaktiviteter och hushållsarbete) tenderar vara mindre föränderliga jämfört med genuspraktikerna inom gummiproduktionen. Genuskontrakten inom gummiproduktioner dominerar också vardagslivet och ersätter på detta sätt andra parallella sfärer, särskilt de relaterade till risodling och insamling av NTFPs.

Inhyrd arbetskraft ökar i byn HatNyao, en tydlig förändring mellan 2008 och 2012. Detta fenomen sker endast inom gummiproduktionen och sällan i de andra sfärerna i vardagen. I början var det mest vanligt att hyra in arbetskraft vid röjning av sly mellan gummiträden, men 2012 var det mer vanligt att också inneha betald arbetskraft för tappningsarbetet. Den inhyrda arbetskraften var både män och kvinnor och 2012 arbetade gifta par tillsammans på plantagen. Transporten av gummi från plantagen till marknaden var tidigare en gemensam arbetsuppgift för män och kvinnor, men sedan hushållen fått en ökad arbetsbelastning, har flera hushåll börjat be-

tala arbetskraft för dessa sysslor. Dessa arbetare var dock ofta män, vilket förändrat genuspraktikerna, där arbetet blivit en mansdominerad sfär. Bristen på arbetskraft är ett stort problem för hushållen i HatNyao. Kunskap om på vad sätt betalt arbete är fördelat mellan män och kvinnor är därför av vikt för att förutse och planera för kommande brist på arbetskraft.

Reformerade etniska strukturer

Det finns flera tendenser på att genusrelationen inom den etniska gruppen Hmong är på väg att förändras i och med gummiproduktionen i HatNyao. De patriarkala strukturerna som existerar inom Hmong och som påverkar relationen mellan män och kvinnor är särskilt tydlig gällande beslutsfattande på bynivå och inom hushållen, där kvinnor många gånger är exkluderade. Arvsrätten beträffande land och gummiplantage är också exempel på patriarkala strukturer. Traditionellt sett ärver sönerna land från sina föräldrar och bor kvar i samma hushåll vid giftermål. Döttrarna flyttar däremot ut från hushållen när de gifter sig och ärver därför inget land, eftersom de också byter etnisk klan och därför inte längre är en del av sina föräldrars hushåll. Men på grund av gummiodlingen och HatNyao framgång, tillsammans med det faktum att det finns många etniska klaner i HatNyao, stannar många döttrar kvar i byn efter giftermål. En trend är därför att döttrar som vuxit upp i HatNyao börjar ärva land från sina föräldrar och har kvar sina band till de biologiska föräldrarna. Giftna kvinnor som tidigare flyttat från byn då de gift sig har också återvänt med sina famil-

jer till HatNyao för att odla gummi. En annan tendens var att giftna kvinnors biologiska anhöriga från andra platser flyttade till HatNyao för att ta över plantage som var i behov av arbetskraft. I och med detta har de sociala nätverken på kvinnans sida också blivit starkare, vilket kan sammankopplas med det ökade behovet av arbetskraft, där hjälpen från anhöriga är nödvändig för den fortsatta gummiproduktionen. Det faktum att söner i HatNyao i högre utsträckning fortsätter studera på andra platser kan också påverka arvsrätten och att döttrar får större tillgång till land. Detta kan i framtiden stärka kvinnors status och möjliggöra kvinnors röst i beslutsfattande både på bynivå och inom hushållet.

En annan förändring är att ökade antal gummiplantage per hushåll separerar arbetet mellan olika familjer i hushållet. Gummiproduktionen är därmed mer av en familjeaffär, likt den tidigare opiumproduktionen (Symonds 2004; Cooper 1980; Badenoch 2006). Familjen som institution kommer därför troligtvis att bli starkare än hushållet och utmana traditionella patriarkala strukturer, eftersom ekonomin finns inom familjen. Dessa förändringsprocesser påverkar också genusrelationer, där de patriarkala strukturerna om möjligt kan få minskad betydelse.

‘Bra’ och ‘dåligt’ i en förändringsprocess

Gummiproduktionens utbredning i Laos tillhör den framtida utvecklingen i landet, men det finns olika variationer av gummiodling och därav både positiva och negativa konsekvenser för de platser där gummiproduktionen har initierats. Det är därför viktigt att beakta lokala variationer, där t ex

etnicitet är av central betydelse och varför förändrade genusrelationer måste sättas i sin kontext. Byn HatNyao är ett specifikt exempel i sammanhanget, där de positiva effekterna är unika. Det var också den första byn i Laos som började med gummiödling i större skala och är därför ett känt exempel i regionen. De socioekonomiska skillnaderna mellan hushåll i HatNyao ökar dock också här, där de med bättre ställning förbättrat sin situation ytterligare till följd av gummiproduktionen. För andra hushåll har det varit svårare att anpassa sig till det nya vardagslivet, marknadens förändringar och förlitandet på en inkomst, jämfört med ris som är en mer stabil gröda. De socioekonomiska skillnaderna påverkar också möjligheten till att inneha betald arbetskraft. De hushåll med högre inkomster har vidare möjlighet att låta sina barn studera vid högre utbildning, vilket skapar en ökad klyfta gentemot de hushåll som inte har samma ekonomiska förutsättningar. Samtidigt minskar bybornas tillgång till ris och andra grödor, då de ersatts av gummiplantageodlingar. Rigg (2005) menar att en förändringsprocess aldrig är likriktig, inte heller giltig för en hel by och ger olika konsekvenser för de som genomgår förändringen. De flesta hushåll i HatNyao har dock fått en bättre ekonomisk situation, men det finns alltid 'bra' och 'dåliga' konsekvenser av gummiproduktionen i Laos och därför inga svart-vita berättelser i denna utveckling. Eller som Dicken säger (2004:16) "whether the 'goods' or the 'bads' exceed the other depends on whom you ask, and the 'winners' and 'losers' are very much unequally distributed on both a social and geographical level".

De landförändringar som uppstår i sam-

band med gummiplantageodlingar är tydliga inte bara för HatNyao men för hela regionen och för Laos. HatNyao saknar i dagsläget land för risodling, men också för det ökande intresset att utöka sina gummiplantagearealer. Eftersom byn också har nått sin gräns för gummiplantage på 1000 hektar, har de inga avsikter att utöka dessa arealer. Konsekvensen är att många invånare i HatNyao har börjat hyra landrättigheter i andra byar i regionen för gummiplantageodlingar såväl som för risodling. Det finns också de som 'köpt' land med redan färdigodlade gummiträd i andra byar. Eftersom arbetet därför kommer att utföras i andra byar, kan detta också påverka arbetsdelningen mellan män och kvinnor. Den här trenden kan också medföra ökade skillnader mellan invånare i regionen, där byar som HatNyao har möjlighet att utöka sina landarealer på grund av sina inkomster från gummiindustrin. Andra byar förlorar samtidigt rättigheterna till sitt eget land, en liknande trend som för storskaliga företagsbaserade gummiplantage (se Shi 2008; Baird 2009).

Relationer och sociala nätverk över nationsgränser i regionen kommer att ha fortsatt stor betydelse för förändringsprocesserna, ett viktigt område för fortsatt forskning. Detta gäller särskilt bristen på arbetskraft och kommande migrationsströmmar över gränsen mellan Laos och Kina. Provinzen Luang Namtha kommer möta den största bristen på arbetskraft i Laos och måste därför rekrytera arbetare från andra provinser och andra länder (NAFRI 2011). Gränsområdet i Luang Namtha har varit centralt för gummiindustrin och för HatNyao och kommer fortsätta vara så, särskilt för småbruk, ett viktigt alter-

nativ till storskaliga gummiplantage. Småbruk har vidare i högre utsträckning mer förtroendeingivande avtal, då de är upprättade mellan anhöriga eller genom etniska sociala nätverk. Då ett konstant och ökande antal byar i Laos introducerar gummiödling är det viktigt att förstå hur gummiödling interagerar med genus. Det finns en brist på forskning på detta område, där den här avhandlingen visar på dess komplexitet. Gummiproduktion bland småbrukare har när det gäller genusrelationer inga klara vinnare eller förlorare, eftersom det beror på kontexten och de paradoxala rummen i vardagen samt hur dessa konstant förändras.

Noter

1. HatNyao tillhör den etniska gruppen Hmong med ett tillhörande klansystem där det i HatNyao fanns ca 10 olika klaner.
2. Genuskontrakt är konkreta representationer på olika nivåer på vad sätt män och kvinnor agerar gentemot varandra i relation till arbete och kärlek och på detta sätt kombinerar olika sfärer i vardagslivet (Hirdman 1988).
3. Det tar ca 8 år från att gummiträdet har planterats till att det går att tappa gummisav från trädet och därmed få en inkomst.

Referenser

- Ali, Hassan, and D.Roy Davies. 2003. The effects of age, sex and tenure on the job performance of rubber tappers. *Journal of occupational and organizational psychology* 76 (3):381–391.
- Alton, Charles, David Bluhm, and Samsouk Sananikone. 2005. Para Rubber Study, Hevea Brasiiliensis, Lao PDR. edited by G. GTZ: Lao - German Program, Rural Development in Mountainous Areas of Northern Lao PDR.
- Alvesson, Mats, and Kaj Sköldberg. 2008. *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Badenoch, Nathan (2006) Social networks in natural resource governance in a multi-ethnic watershed of Northern Thailand. Graduate school of African and Asian area studies. Kyoto: Kyoto University.
- Baird, Ian G. (2009) Land, Rubber and People: Rapid Agrarian Changes and Responses in Southern Laos. *Journal of Lao Studies*. 1:1 pp. 1–47.
- Barad, Karen 1996. Meeting the Universe Halfway: Realism and Social Constructivism without Contradiction. In *Feminism, science and the philosophy of science*, edited by L. Hankinson-Nelson and J. Nelson. Cornwall, UK Kluwer Academic Publishers.
- Campbell, Constance, and Women's group of Xapuri. 1996. Out of the Frontlines but Still Struggling for Voice: Women Rubber Tappers' Defence of the Forest in Xapuri, Acre, Brazil In *Feminist Political Ecology: Global issues and local experiences*, edited by D. Rocheleau, B. Thomas-Slayer and E. Wangari. New York: Routledge.
- Cooper, Robert G. (1983) Sexual Inequality Among the Hmong. In *Highlanders of Thailand*. Oxford University Press, Kuala Lumpur. Ed. J. and Bhruksasri McKinnon, J., Singapore: Oxford University Press.
- Dicken, Peter. 2004. Geographers and 'globalization':(yet) another missed boat? *Transactions of the Institute of British Geographers* 29 (1):5-26.
- Douangsavanh, Linkham, Souklaty Sysaneth, Monthatip Changphengxay, Phouvieng Ladvong, and Bounthong Bouahom. 2009. Rubber in the GMS: An Integrated Research Exercise on Rubber Development in Laos edited by S. T. S. M. R. Network). Vientiane, Laos: SUMERNET.
- Gordon, Alec. 2004. Dynamics of labour transformation: Natural rubber in Southeast Asia. *Journal of Contemporary Asia* 34 (4):523–546.
- Haraway, Donna Jeanne. 1991. *Simians, cyborgs, and women: the reinvention of nature*. New York: Routledge.
- Hirdman, Yvonne (1988) *Genusystemet: teoretiska funderingar kring kvinnors sociala un-*

- derordning*. Maktutrednings huvudrapport. Stockholm: Allmänna förlag.
- Hicks, Charlotte, Saykham Voldeth, Weiyi Shi, Zhong Guifeng, Sun Lei, Pham Quang Tu, and Marc Kalina. 2009. Rubber investments and market linkages in Lao PDR: approaches for sustainability. SUMERNET (The Sustainable Mekong Research Network).
- Khouangvichit, Damdouane (2010) Socio-economic transformation and gender relations in Lao PDR. Kulturgeografiska institutionen. Umeå: Umeå Universitet.
- Lykke, Nina. 2009. *Genusforskning: en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. Stockholm: Liber.
- Mahtani, Minelle. 2001. Racial remappings: the potential of paradoxical space. *Gender, Place & Culture* 8 (3):299–305.
- Manivong, Vongpaphane. 2007. The economic potential for smallholder rubber production in Northern Laos, School of Natural and Rural Systems Management, University of Queensland, Brisbane.
- Mitchell, Katharyne, Sallie A. Marston, and Cindi Katz. 2003. Life's work: An introduction, review and critique. In *Life's Work: Geographies of Social Reproduction*, edited by K. Mitchell, S. A. Marston and C. Katz. Cornwall, UK: Wiley-Blackwell.
- NAFREc (2009) *Rubber institutions in Ban Hat Nyao: Managing trees, markets and producers*. URDP Field Report. Luang Prabang, Laos: Upland Research and Capacity development programme.
- NAFRI, Agriculture and Forestry Policy Research Centre and Ministry of Agriculture and Forestry (2011) *Para Rubber Research Report*.
- Rigg, Jonathan (2005) *Living with transition in Laos: Market integration in Southeast Asia*. London: Routledge.
- Rose, Gillian (1993) *Feminism and geography: the limits of geographical knowledge*. Cambridge: Polity Press.
- Shi, Weiyi. 2008. Rubber boom in Luang Namtha: A transnational perspective. edited by R. f. GTZ: Lao-German Development Cooperation (GTZ).
- Strasser, Balz. 2009. *We are as flexible as rubber! : livelihood strategies, diversity, and the local institutional setting of rubber small holders in Kerala, South India.*: Manohar Publishers.
- Symonds, Patricia.V. (2004) *Gender and the cycle of life: Calling in the soul in a Hmong village*. Seattle: University of Washington Press.
- Thanthathep, Kaisorn, Phousavanh Douangphila, Sounita Pichit, and Boupavanh Keomixay. 2008. Socio-economic and Environment Impacts from Rubber Tree Plantation in Hat Nhao and Houay Dam Villages, Luang Namtha Province, Lao PDR. edited by M. I. R. W. P. Series. Thailand: Mekong Institute Research Working Paper Series.
- Thennakoon, Sunethra. 2002. Influence of crop profitability, market, labour and land on smallholder cropping systems in rubber growing areas of Sri Lanka, School of agricultural and forest sciences University of Wales, Bangor, Bangor, UK.
- Tyrkkö, Arja. 1999. *I skärningspunkten mellan arbetsliv och föräldraskap: en studie om livsformer i 1990-talets Sverige, Arbete och hälsa, 0346-7821; 1999:17*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Anna-Klara Lindeborg Fil. Doktor, Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet
Vikarierande lektor vid Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet

anna-klara.lindeborg@kultgeog.uu.se

Titel på avhandling: *Where Gendered Spaces Bend:
the Rubber Phenomenon in Northern Laos*

Länk till avhandling:

<http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:546104>